

2017 – 2

HOLLANDS Maandblad

Max Niematz * Paul Gellings

A.L. Snijders * Anne van Amstel

Philip Huff * Gerry van der Linden

Eeke van der Veen & Willem Wansink

De zorg als wurggreep

HOLLANDS Maandblad

INHOUD NO. 2 – 2017

acht-en-vijftigste jaargang • nummer 831

februari 2017

Opgericht in 1959 door K.L. Poll.

www.hollandsmaandblad.nl

Redactioneel – Deze maand

Max Niematz – Zoutelande

Sylvia Plath – vertaling *Philip Huff* – Gedicht

Robert Bringham – vertaling *Philip Huff* – Gedicht

A.L. Snijders – Vier Zeer Korte Verhalen

Florus Wijsenbeek – Er komt helemaal geen Brexit

Anne van Amstel – Gedichten

Paul Gellings – De balgstuw

Gerry van der Linden – Gedichten

Jack Druppers – De grote verhuftering

Fleur Bourgonje – Gedicht

Eeke van der Veen & Willem Wansink – Bevrijding of verwurging

Jan de Bas – Gedicht

Tekeningen Karen Opstelten

Auteurs in dit nummer

Colofon

Deze maand

Deze maand doet op een zonderlinge wijze terugdenken aan januari 1890. Toen verscheen bij uitgeverij Scribner's te New York het boek *How the Other Half Lives* van Jacob Riis. Het werk bevatte foto's van de omstandigheden waarin 'de andere helft' van de Amerikaanse samenleving wegwijnde in de rafelranden van de grote stad. Riis was als Deense immigrant politie-journalist geworden en kon dankzij de uitvinding van het magnesium flitslicht de donkerste uithoeken van de deprivatie in beeld brengen. De schok bij de bovenste helft van de samenleving, die na de Burgeroorlog had genoten van een kwart eeuw snel groeiende welvaart en technologische vooruitgang, was groot. Dit kon niet waar zijn!

Het was waar, en ook geen toeval dat dit juist de periode was waarin de 'People's Party', destijds algemeen bekend als de 'Populist Party', hoogtij vierde in de Amerikaanse politiek. Bij de verkiezingen van 1892 haalde men meer dan tien procent van de stemmen en won diverse staten. Het ging om een verbond tussen verarmde katoentelers uit het zuiden en verpauperde graanboeren uit het middenwesten, dat veel kiezers overhaalde met zijn verzet tegen de banken, tegen de overheid, en ja, tegen 'de elite'. Tijdens de 'paniek van 1893', een diepe economische crisis die de werkloosheid in de VS in de dubbele cijfers bracht, leken de populisten het gelijk aan hun zijde te krijgen, maar al snel verschrompelde de stroming en ging op in allerlei marginale linkse bewegingen.

Ja inderdaad, dit was de tijd dat 'populisme' voornamelijk als 'links' gold, en vanwege de aanvallen op 'kapitalisten' en 'grootindustriëlen' op bewondering van de progressieve pers mocht rekenen. Journalisten beschreven de beweging als 'have-nots' die een eerlijk deel eisten van de Amerikaanse welvaart, die werd opgesoupeerd door 'niet productieve speculanten'. Een enthousiaste historicus sprak zelfs over het populisme

als ‘de laatste betekenisvolle uitdrukking van de radicale traditie die rechtstreeks wortelt in de Verlichting en aansluit bij de politieke oriëntatie van Jefferson, Jackson en Lincoln.’ – Inmiddels is er veel veranderd, en dat geldt ook voor journalisten. Waarschijnlijk is het in Nederland sinds de jaren vijftig niet voorgekomen dat de pers zich zo onomwonden heeft opgeworpen als hoeders van de bestaande orde en van ‘het fatsoen’.

Begrijp me goed, hier zult u op geen enkele wijze steun aantreffen voor politici met almachtsfantasieën die menen de wil van het volk tot uitdrukking te brengen. Dat zij nimmer een literair tijdschrift hebben gelezen, is tot daaraantoe, maar dat zij twitter tot hun geestelijke horizon hebben verheven, is onvergeeflijk. Waar het om gaat, is de vaststelling dat de ‘alternatieve feiten’ waarin zij badderen typisch een verschijnsel van deze tijd zijn. Ik bedoel: onze samenleving produceert elk jaar zo’n 25.000 communicatiedeskundigen, ofwel per decennium een kwart miljoen mensen wier beroep het is ‘alternatieve feiten’ te creëren. Zij hebben ons allang verdoofd met hun schijnwereld vol ‘inspiratie’, ‘ambitie’ en ‘uitdagingen’. U beseft wellicht dat hier de ondraaglijke leegte van het moderne bestaan klinkt, maar u bent allang omsingeld door verandermanagers, klankbordcoaches en procesbegeleiders, en zij geloven heilig in de alternatieve werkelijkheid die de redeloze kern is van ons tijdsgewricht. – BB

Zoutelande

door Max Niematz

De voordeur van zijn huis stond op een kier. Jefferson moest al op zijn.

‘Hallo!’ riep ik naar binnen.

Geen antwoord.

‘Jefferson, ben je daar?’

‘Roe-oe-pert,’ hoorde ik een grafstem zeggen. Ik keek om. Niemand. Vreemd. Pas toen zag ik hem hangen. Hangen ja, ondersteboven aan een tak met ontbloot bovenlijf. Zijn kop was rood aangelopen.

‘Jezus, man, wat doe jij nou? Weer wat moois! Kom naar beneden, Jefferson, je breekt je nek nog.’

‘Zei je wat?’

Hij had een koord om die tak geslagen, een lus om zijn knieën en zichzelf zo opgehesen, tot hij vrij in de ruimte bengelde, met het hoofd naar beneden.

‘Wat moet dit voorstellen?’ zei ik. ‘Dat je aan je conditie werkt, vooruit, een beetje conditie is nooit weg; er kunnen zware tijden op komst zijn. Maar jezelf optakelen? Als een slachtvarken?’

Hij liet het touw een stukje vieren tot hij op ooghoogte met me hing. Met een afgeknotte stem, maar even ongedwongen als thuis op de canapé vroeg hij: ‘Mee naar Zoutelande aanstaand weekend?’

‘Wat is er in Zoutelande?’

‘Zee.’

‘Ja, dat weet ik.’

‘Voorlopig weer genoeg bomen gezien, Roepert, ik verlang naar ruimte. Naar zon, strand, Coca-Cola. Ik vraag twee vrouwen mee.’

‘Zo. Wie dan wel? Mathilde van Soerdonck?’

‘Mathilde ja, en iemand die je niet kent.’

‘En hoe ziet die iemand eruit?’

Jefferson grinnikte. Want ja, opmerkelijk was die vraag wel, beseftte ik ook zelf. Alsof ik er al bij voorbaat van uitging dat Jefferson het daar in Zoutelande met Mathilde zou aanleggen, terwijl ik me maar met die ‘iemand’ moest zien te vermaken.

De zaterdag daarop. We waren door het dulle heen toen we na een slaperige treinreis even na twaalfen daar stonden, op die camping bij zee. Jefferson en ik hadden de tenten al snel opgezet, twee tweepersoonstentjes, en we spoedden ons met z'n vieren naar het strand.

Die ‘iemand’ heette Ida, een drukdoend dikkertje, niet mijn type, maar ik dacht: ach, ik sla me er wel doorheen met haar. Van Mathilde daarentegen kon ik mijn ogen niet afhouden. Maar ik maakte me geen illusies. Ik had geen schijn van kans tegenover Jefferson.

Zoals vaker aan zee was ik diep onder de indruk van de wind daar, die niet waaide, maar lauwwaars langs je hals streelde. Vlak voor me zag ik een meeuw opveren, en elders boven de golven hoorde ik kreten van andere meeuwen, hol klinkend in de ruimte. Het is alsof die kreten echo's zijn uit een andere wereld, een meer oorspronkelijke wereld, een die je ooit moet hebben gekend, maar niet meer begrijpt, aangezien met geen mogelijkheid valt te zeggen welke meeuw wat roept tegen wie, of waarom ze überhaupt zoveel herrie maken met z'n alle.

lees meer in het nieuwe nummer

Mad Girl's Love Song

Sylvia Plath

“I shut my eyes and all the world drops dead;
I lift my lids and all is born again.
(I think I made you up inside my head.)

The stars go waltzing out in blue and red,
And arbitrary blackness gallops in:
I shut my eyes and all the world drops dead.

I dreamed that you bewitched me into bed
And sung me moon-struck, kissed me quite insane.
(I think I made you up inside my head.)

God topples from the sky, hell's fires fade:
Exit seraphim and Satan's men:
I shut my eyes and all the world drops dead.

I fancied you'd return the way you said,
But I grow old and I forget your name.
(I think I made you up inside my head.)

I should have loved a thunderbird instead;
At least when spring comes they roar back again.
I shut my eyes and all the world drops dead.
(I think I made you up inside my head.)”

Liefdeslied van dwaze meid

Sylvia Plath – vertaling Philip Huff

“Ik sluit mijn ogen en heel de wereld valt dood neer.
Ik open mijn oogleden en alles wordt herboren.
(Ik denk dat ik je heb verzonnen in mijn hoofd, alweer.)

De sterren walsen weg in blauw en rood,
En willekeurige zwarteheid galoppeert naar binnen:
Ik sluit mijn ogen en heel de wereld valt dood neer.

Ik droomde dat je me betoverde tot in bed, meneer
En me maanziek zong, me zo zoende dat ik gek werd.
(Ik denk dat ik je heb verzonnen in mijn hoofd, alweer.)

God lazert uit de hemel, het hellevuur verbleekt:
Weg serafijnen en Satans mannen:
Ik sluit mijn ogen en heel de wereld valt dood neer.

Ik dacht dat je terug zou komen zoals beloofd,
Maar ik word oud en ik vergeet je naam.
(Ik denk dat ik je heb verzonnen in mijn hoofd, alweer.)

Had ik maar een dondervogel liefgehad, dit keer;
die komt ten minste terug als het lente wordt.
Ik sluit mijn ogen en de wereld valt dood neer.
(Ik denk dat ik je heb verzonnen in mijn hoofd, alweer.)”

These Poems, She Said

Robert Bringhurst

These poems, these poems,
these poems, she said, are poems
with no love in them. These are the poems of a man
who would leave his wife and child because
they made noise in his study. These are the poems
of a man who would murder his mother to claim
the inheritance. These are the poems of a man
like Plato, she said, meaning something I did not
comprehend but which nevertheless
offended me. These are the poems of a man
who would rather sleep with himself than with women,
she said. These are the poems of a man
with eyes like a drawknife, with hands like a pickpocket's
hands, woven of water and logic
and hunger, with no strand of love in them. These
poems are as heartless as birdsong, as unmeant
as elm leaves, which if they love love only
the wide blue sky and the air and the idea
of elm leaves. Self-love is an ending, she said,
and not a beginning. Love means love
of the thing sung, not of the song or the singing.
These poems, she said. . . .

 You are, he said,
beautiful.

 That is not love, she said rightly.

Deze gedichten, zei ze

Robert Bringhurst – *vertaling* Philip Huff

Deze gedichten, deze gedichten,
deze gedichten, zei ze, zijn gedichten
zonder liefde in zich. Dit zijn de gedichten van een man
die zijn vrouw en kind verlaten zou omdat
ze lawaai maakten in zijn kantoor. Dit zijn de gedichten
van een man die zijn moeder vermoorden zou om de erfenis
op te strijken. Dit zijn de gedichten van een man
als Plato, zei ze, iets bedoelend wat ik niet
begreep maar dat me desondanks
beledigde. Dit zijn de gedichten van een man
die liever met zichzelf zou slapen dan met vrouwen,
zei ze. Dit zijn de gedichten van een man
met ogen als een haalmes, met handen als die van een
zakkenroller, gewoven van water en logica
en honger, met geen draadje liefde erin. Deze
gedichten zijn even harteloos als vogelgezang, even ongemeend
als iepenbladeren, die als ze al liefhebben alleen
de wijde blauwe hemel liefhebben en de lucht en het idee
van iepenbladeren. Eigenliefde is een einde, zei ze,
en geen begin. Liefde betekent liefde
voor wat bezongen wordt, niet voor het lied of het gezang.
Deze gedichten, zei ze....

Jij bent, zei hij,
prachtig.

Dat is geen liefde, zei ze terecht.

Vier Zeer Korte Verhalen

door A.L. Snijders

GANZEN

Sinds enkele dagen zijn er twee ganzen in de velden rond ons huis. Ik ben nog niet aan ze gewend. Soms is hun geluid zo ver weg dat ik niet weet of ik het wel echt hoor, misschien zijn ze er zelfs nooit geweest. Ik twijfel aan mezelf, de olifant die hier gisteren door de tuin liep, was zo groot dat ik hem toch niet had kunnen verzinnen? – Ik heb overigens op de middelbare school wel een angst voor verzinnen meegekregen. Ik had een realistische leraar Nederlands die wilde dat een opstel gebaseerd was op de loutere werkelijkheid. Zodra hij vermoedde dat je iets verzonnen had, volgde een onvoldoende. Toch mocht ik hem wel, hij meende dat film geen kunst was omdat je zelf niet kon beslissen waar je als toeschouwer naar keek, de filmmaker was de baas. Bij theater daarentegen kon je zelf beslissen naar welk deel van het toneel je keek en welke acteur je speciale aandacht had. Een vreemde en eigenzinnige theorie die gemakkelijk kon worden ontzenuwd, maar niet door mij, want hij vond mij brutaal en irritant, hij luisterde nooit naar mijn interrupties. Door zijn gekte beschouw ik hem als een goede leraar, die in mijn herinnering is gebleven. Als hij zich had beperkt tot de voorgeschreven leerstof, was hij in de nevel van de tijd verdwenen. Dat gebeurt nu ook, maar pas na mijn dood, want ik denk nog wel eens aan hem. En zolang ik dat doe, leeft hij nog.

LEVENS

Joke en Karl trouwden toen zij twintig was en hij vijfenveertig. Nu is hij vijfenzestig en zij veertig, ik heb ze gisteren voor het eerst ontmoet. Ze vertellen hun leven in een uur. De ouders van Joke waren ruimenken-

de mensen, die desondanks bezwaar maakten tegen het leeftijdsverschil met haar nieuwe vriend. Deze inconsequenties zie je vaak in het schimmige gebied tussen droom en daad. Ik weet niet wat ze hadden verwacht van hun verzet, maar met het huwelijk ging het goed. Karl was al een gefortuneerde zakenman toen hij Joke ontmoette en zij kwam, om met haar eigen woorden te spreken, in een opgemaakt bed. Bovendien had ze Karl voor de huwelijksinzegening een voorwaarde gesteld, ze wilde haar verhouding met Herman, met wie ze al sinds haar zestiende naar bed ging, niet opgeven. Karl vond het best. Joke studeerde psychologie, deed haar doctoraal cum laude en begon een adviesbureau dat ook al succesvol was. Met Herman ging het ook goed, hij was ingenieur en ontwierp vliegtuigmotoren. Hij had een eigen huis waar hij Joke regelmatig ontving, hun liefde was van een rondborstige, Hollandse snit. Als hij Karl ontmoette (sporadisch) gedroegen ze zich ingehouden en vormelijk. – Toen ik dit verhaal hoorde, vroeg ik me af wat mijn ouders hiervan gezegd zouden hebben. Mijn vader zou geamuseerd geweest zijn, hij was een stellige voorstander van ‘leven en laten leven’. Mijn moeder was uit ander hout gesneden, zij had haar afkeer niet verborgen gehouden. Ik realiseerde me dat ik een kind van mijn ouders was.

lees meer in het nieuwe nummer

Er komt helemaal geen Brexit

door Florus Wijsenbeek

Dikwijls wordt de opkomst in de westerse wereld van nationalisme, patriottisme en protectionisme alsook de weerzin tegen globalisering, Europese eenwording en immigratie toegeschreven aan de Boze Blanke Man, die zich door de politiek in de steek gelaten voelt. De zwakte van deze theorie blijkt alleen al uit het feit (en dit is geen alternatief feit) dat in de Verenigde Staten de meerderheid (53 procent) van de blanke vrouwen op Trump heeft gestemd, en je hoort nou nooit in talkshows zeggen dat die ook boos zijn.

Zo heb ik evenzeer aanzienlijke twijfels of in het zo vaak opgesomde rijtje Trump, Le Pen, Wilders, Orbán, Brexit die laatste component wel past. Het is waar dat Nigel Farage en zijn UKIP behoren bij de rechts-radicalen, 'patriottische', anti-Europese en anti-migratie bewegingen, maar de meerderheid van Britse stemmers die koos voor afscheiding van de EU en voor 'de grenzen dicht voor de Poolse loodgieter' komt daar beslist niet alleen vandaan. De Brexit-campagne wist een uiteindelijk winnende cocktail van rechts en links en midden op de been te brengen door een oeroude isolationistische zenuw te beroeren in de Britse samenleving. Al veel langer en veel sterker immers dan in welke andere lidstaat van de Europese Unie stroomt er door de hearts and minds van de eilanders, die de Britten zijn, een anti-continentale stroming. Die afwerende houding tegenover 'Europa' is zeker niet alleen te vinden bij Conservatieven en UKIP-aanhangers, maar vanouds ook bij de Labour Party, die al in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw onder de premiers Harold Wilson en James Callaghan alles deed om afstand tot het continent te houden. De huidige Labourleider, Jeremy Corbyn, behoort ook tot die anti-Europese traditie en is precies daarom in verlegenheid gebracht. Zijn optreden tijdens de officiële pro-Europa

campagne van zijn partij was zo openlijk weinig enthousiast, dat zijn eigen partijgenoten te hoop liepen, maar ondanks de leegloop van zijn 'Shadow Cabinet' over deze kwestie bleef zijn oppositie tegen de EU bijna nog scherper dan tegen de regerende Tories.

Dat men in Europa, journalisten voorop, verrast was over de meerderheid die voor de Brexit stemde, tekent vooral een gebrek aan historische kennis. In de werkelijkheid hebben de meeste voormannen van beide grote partijen in het Verenigd Koninkrijk altijd een anti-Europese of in elk geval lauw-Europese houding gehad, uitgezonderd de Conservatieve premier Edward Heath (1970-1974), onder wiens bewind de Britten in 1973 eindelijk toetraden tot de EEG, en de Labour premier Tony Blair (1997-2007), wiens reputatie nu aan duigen ligt. Niet alleen de Conservatieve Thatcher, maar vlak voor haar ook de Labour-leiders Wilson en Callaghan, waren uitgesproken anti-Europees. Toegegeven, de opvolger van The Iron Lady John Major (1990-1997) was een korte periode behoorlijk pro-Europees, maar het grootste deel van zijn regeerperiode moest hij Euro-sceptisch manoeuvreren om de eenheid van zijn partij te bewaren. En toegegeven, Labour-premier Gordon Brown was misschien ergens diep in zijn hart ook wel pro-Europees, maar hij weigerde angstvallig zich al te positief uit te laten (hij floot zijn minister van Buitenlandse Zaken David Miliband diverse keren openlijk terug) en weigerde evenzeer een referendum uit te schrijven over de Akkoorden van Lissabon, hetgeen bijdroeg aan zijn ondergang. Wanneer men zoekt naar continuïteit, is de derde partij van het land, de Liberaal-Democraten die vanwege het districten kiesstelsel gedoemd zijn klein te blijven, nog de meest pro-Europese partij, maar zelfs daar is een aanzienlijke minderheid anti-EU.

lees meer in het nieuwe nummer

De grote verhuftering

door Jack Druppers

In het licht van de koplampen zag ik de knaap al uit de meute springen. Het leek er niet op dat hij ons gelukkig nieuwjaar kwam wensen. Een stuk vonkend vuurwerk vloog naar ons dienstvoertuig, stuiterde op de motorkap en bleef haken achter de ruitenwisser. In een reflex probeerde ik de ruitenwisser nog aan te zetten om zo het rokende explosief van de voorruit te vegen, maar ik was te laat. Er volgde een oorverdovende knal en een oogverblindende lichtflits, waarna een deel van de voorruit in splinters door de cabine vloog. De klap was enorm. De luchtdruk was voelbaar in mijn gezicht.

Direct na de knal leek alles zich in slow motion af te spelen. Ik keek naar mijn brigadier achter het stuur. Hij schreeuwde iets naar mij, maar zijn woorden klonken als doffe geluiden. ‘Godver... wat een klootzak!’, moet ik geroepen hebben toen ik mijn portier open smeed om die idioot uit de menigte te trekken en af te voeren naar het bureau. Ver kwam ik niet. Net op het moment dat ik wilde uitstappen, greep de brigadier de kraag van mijn leren jack en trok me weer de auto in. Daarna trapte hij het gaspedaal naar beneden en schoten we met gierende banden weg van het tumult.

Dit was vijftienvintig jaar geleden, de tijd dat kranten, radio en tv steevast meldden dat oudjaarsnacht overal ‘zonder grote incidenten’ was verlopen. In de werkelijkheid eindigde ook toen al elke jaarwisseling in een veldslag. En ook toen al beloofden korpschefs en politici als de schade duidelijk werd stevast beterschap. Meer mensen, meer geld, betere materialen en al wat niet meer. De afgelopen jaarwisseling, een kwart eeuw later, verliep wederom dramatisch, maar inmiddels is iedereen zich meer bewust van de miljoenen verslindende destructiedrang.

En politici verdrongen zich voor de camera's om te benadrukken dat hun partij echt veel meer geld wil investeren in veiligheid.

Ook de premier sprak duidelijke woorden. Het was overigens zijn partij die aan de vooravond van de vorige verkiezingen vijfduizend extra agenten beloofde. Maar toen de vvd eenmaal regeerde, kwam er niet één agent bij. Sterker nog: op initiatief van de vvd werden duizenden agenten wegbezuinigd. En met de reorganisatie naar een nationale politie kneep toenmalig vvd-minister van Veiligheid Ivo Opstelten niet alleen de geldkraan dicht, maar heeft hij het politiebeprijf misschien wel onherstelbaar beschadigd. In elk geval plukken wij agenten er nog steeds de zure vruchten van. Niet zo gek dus dat de woorden van de politici over de ongeregelde heden tijdens oudjaarsnacht op de werkvloer honend worden aangehoord. De felle reactie van een Haagse ploegchef, wiens jongens het zeer zwaar te verduren hadden gehad, op een tweet van (toen nog) onze minister van Veiligheid Van der Steur was daarvan een voorbeeld.

Nu was de tweet van minister Van der Steur ongetwijfeld goed bedoeld. Hij schreef: 'Grote waardering voor de inzet van onze hulpdiensten tijdens jaarwisseling. Onacceptabel dat juist tegen hen geweld wordt gebruikt.' De Haagse politiechef gaf als repliek. 'Soms past het U meer om te zwijgen. Dat is Nu. Middelen om het werk te doen zijn ondermaats en geen politieke steun.' De media sprongen bovenop deze woordenwisseling, en om de gemoederen te sussen, beloofde korpschef van de Nationale Politie Erik Akerboom maar weer eens om zich vol in te zetten voor meer middelen, geld en manschappen.

lees meer in het nieuwe nummer

Bevrijding of verwurging

Hoe de burger vermalen werd in het nieuwe zorgstelsel

door Eeke van der Veen & Willem Wansink

Gereguleerde marktwerking, kwaliteitsconcurrentie en keuzevrijheid voor de burger. Dat was de kern van de Zorgverzekeringswet die ruim elf jaar geleden van kracht werd. Na decennia van preparerend gepolder, voorbereidende commissierapporten en diepgravende adviezen van De Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid, het Centraal Planbureau, de Sociaal Economische Raad en de Raad voor de Volksgezondheid, werd op 1 januari 2006 de weg ingeslagen naar het huidige zorgstelsel. Het verschil tussen ziekenfondsverzekerde (tot 2006 bijna twee derde van de bevolking) en particulier verzekerde viel weg; de basisverzekering en het basispakket werden ingevoerd. De uitvoering van die basisverzekering werd in handen gelegd van zorgverzekeraars, die door 'selectief' zorg in te kopen zich van elkaar zouden onderscheiden. De bedoeling was dat de verzekerden daardoor gericht konden kiezen voor de verzekeraar die zorg voor de beste kwaliteit en prijs had ingekocht. Zo moest het Nederlandse zorgstelsel het meest private stelsel van gezondheidszorg ter wereld worden, waarbij marktwerking, concurrentie en vrije keuze binnen publieke randvoorwaarden tot bloei konden komen.

Het afgelopen jaar is in boeken, vakbladen, kranten, debatcentra en in de zorg zelf naar aanleiding van het tienjarig jubileum veel geschreven en gediscussieerd over het resultaat. En hoewel het Nederlandse zorgstelsel wat betreft geleverde kwaliteit bij vele internationale vergelijkingen steevast hoog scoort, en volgens de European Health Consumer Index zelfs het beste van Europa is, heerste er niet bepaald een feeststemming. Geen wonder, want de zorgrevolutie in Nederland heeft

onvoorziene bijwerkingen. Wie er zelf mee te maken heeft, ziet heel andere dingen dan wie van buiten meet en vergelijkt.

Het is dus geen verrassing dat de zorg bij de komende verkiezingen in maart opnieuw een hoofdrol speelt. Volgens het SCP staat de gezondheids- en ouderenzorg op de derde plaats in de electorale top 5 van maatschappelijke problemen. Twee derde van de Nederlanders wil dat de overheid meer geld uittrekt voor gezondheidszorg, vooral voor ouderenzorg en thuiszorg. En sinds enkele spraakmakende kwesties op de televisie de aandacht trokken, klinkt ook in de politiek de roep om meer geld. Veel partijen beloven in hun verkiezingsprogramma's (alweer) reorganisaties in de zorg, soms zelf zeer drastische. Zo willen de meeste politieke partijen het eigen risico omlaag brengen of helemaal afschaffen. Al even breed is de consensus dat de macht van de zorgverzekeraars moet worden beperkt. Zelfs D66, dat (met de VVD) jarenlang voorstander was van meer marktwerking en in het ontwerpverkiezingsprogramma 'rust' voor de zorgsector bepleitte, is door de eigen leden gedwongen deze lijn te verlaten en keert zich tegen volgende stappen naar een vrije markt.

Het tekent de paradoxen van de omslag die de zorg het afgelopen decennium heeft gemaakt van een vrijwel volledig door de overheid gecontroleerde sector naar een systeem van 'vrije' en tegelijkertijd sterk gereguleerde marktwerking tussen zorgverzekeraars en zorgaanbieders. De politiek heeft zelf de overheid op afstand gezet, maar ze heeft de sector ook nooit kunnen loslaten. Nu wil 'Den Haag' steeds duidelijker terug achter het stuur, waar zorgverzekeraars, zorgaanbieders, ziekenhuisbestuurders, specialisten en belangengroepen uit de farmaceutische en wetenschappelijke wereld elkaar al verdringen. Zo werd de zorg een symbool van gestolde behoudzucht: terwijl marktwerking, keuzevrijheid en kwaliteitsvergelijking werd beoogd, groeide een kluwen van hypergeorganiseerd wantrouwen en elkaar blokkerende hinder machten.

Volgens een onderzoek van de Autoriteit Consument & Markt (ACM) uit 2015 wantrouwde in 2014 een derde van de burgers de zorgverze-

keraars, terwijl in 2015 twee vijfde van de ondervraagden ontevreden was over de zorgverzekeraars (40 procent). Ook hulpverleners en artsen hebben weinig vertrouwen in de zorgverzekeraars. Ze hebben evenmin fiducia in de overheid. Een groep van 500 huisartsen weigerde in 2015 een contract te tekenen met een grote zorgverzekeraar. Hun manifest *Het Roer Moet Om* werd door bijna 8.000 huisartsen en ruim 18.000 sympathisanten ondertekend.

Kort samengevat zijn Nederlanders redelijk tevreden over de kwaliteit van de zorg, maar ontevreden over het beleid van de overheid en de zorgverzekeraars. Dat duidt op een toenemende kloof tussen de betalers en de bepalers. Aan de ene kant staan de mensen die de zorg betalen, de burgers, en de mensen die de zorg gebruiken, de patiënten. Aan de andere kant staan de bepalers: de overheid en de zorgverzekeraars. Zij leggen vast welke zorg tegen welke prijs waar wordt geleverd. Zij bezetten de machinekamer van de regelgeving. Zij worden omringd door een haag van toezichthouders, de handhavers tussen wetgever en uitvoerders. De dokters, van huisartsen tot specialisten, de feitelijke deskundigen, zitten klem tussen deze partijen. De burger staat buiten en betaalt de rekening, al krijgt hij die zelden te zien.

Zoveel is zeker: gezondheidszorg kost geld. In Nederland is dat ongeveer 100 miljard euro per jaar. Nu ja, misschien ongeveer, want wat de zorg precies kost, weet niemand exact en hangt af van welke gegevens er worden gebruikt. Zelfs minister Edith Schippers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (wvs) kan niet exact aangeven waar de 74,6 miljard euro aan worden besteed die in 2016 op haar begroting staan. Daarbij komen alle private uitgaven voor gezondheid, waardoor de Nederlanders afgelopen jaar in totaal ongeveer 100 miljard aan zorg besteedden. Ongeveer, want pas onlangs bleek uit berekeningen van de Algemene Rekenkamer dat de ziekenhuisuitgaven in 2012 en 2013 zo'n 1 miljard euro hoger uitvielen dan afgesproken, hoewel niemand nog weet hoe dit komt.

Duidelijk is wel dat de uitgaven voor gezondheidszorg sinds het begin van deze eeuw snel zijn opgelopen. In 2015 bedroegen ze 10,8 procent van het bruto binnenlands product (BBP) van bijna 700 miljard euro; in 2012 was dat al 11,1 procent en besloegen de zorguitgaven 21 procent van de totale overheidsuitgaven. Tot voor kort werd ervan uitgegaan dat alleen in de Verenigde Staten een groter deel van het BBP werd besteed aan zorg, maar opeens kwam de OESO met nieuwe berekeningen dat de Nederlandse gezondheidszorg inmiddels, relatief gezien, goedkoper is dan gedacht. De nieuwe cijfers waren geleverd door Nederland zelf, en misschien bleek hieruit vooral hoe lastig het is de werkelijke kosten te becijferen en hoe weinig zicht de overheid erop heeft. Op zich onthutsend genoeg.

Om de greep op de financiën te verbeteren, sloot minister Schippers in de zomer van 2013 verschillende ‘zorgakkoorden’: een met de ziekenhuizen en de medisch specialisten, een met de sector van de geestelijke gezondheidszorg (GGZ), en een met de huisartsen. De afspraken kwamen erop neer dat de uitgaven vanaf 2015 niet meer dan 1 procent per jaar mochten stijgen. Alleen de uitgaven voor de huisartsen mogen met 2,5 procent omhoog om zo de bezuinigingen in de ziekenhuizen en de GGZ op te vangen. Het schijnt dat de akkoorden met horten en stoten min of meer functioneren.

Bij dit alles is het van belang te beseffen dat de sector zorg en welzijn de grootste werkgever van het land is. Er werken rond de 1,4 miljoen mensen, bijna een zesde van alle banen in Nederland. Jarenlang was de zorg de motor van de Nederlandse economie. Dat is voorbij, meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Want het aantal banen in de zorg loopt terug. Alleen bij verpleegkundigen en zelfstandigen is er sprake van groei. Toch is de zorg nog altijd *big business*.

lees meer in het nieuwe nummer

Auteurs in dit nummer

ANNE VAN AMSTEL (1974) – Angliste, GZ-psycholoog en dichter. Na haar debuut *Het oog van de storm* (2004) publiceerde ze in 2009 met Rob Kloet, drummer van de Nits, de bundel-met-cd *Vlinderslag*. Won de Hollands Maandblad Schrijversbeurs 2015 (poëzie). In 2016 verscheen haar bundel *Geef me nu ik wil*.

JAN DE BAS (1964) – Historicus en dichter. Publiceerde o.m. de bundels *Hollandse luchten* (2008) en *Mooiweerbericht* (2014). In 2017 verschijnt zijn nieuwe dichtbundel *In de mediterende dierentuin*.

FLEUR BOURGONJE (1946) – Schrijver en dichter. Woonde lange tijd in Frankrijk en Zuid-Amerika; was writer-in-residence in Hobarth (Tasmanië) en Wenen. Recente publicaties zijn de romans *Verdwijnpunt* (2009) en *Uitval* (2015), alsook de dichtbundel *De lichtstraat* (2011) en *Pitten schieten* (2016).

JACK DRUPPERS (1962) – Wijkagent & inspecteur van politie te Amsterdam. Is ook actief als acteur. Publiceerde eerder in het politievakblad *Blauw* en als ‘korpsblogger’. Voor zijn project ‘Politiekids’ ontving hij de LPB Award voor het beste buurtproject en werd hij genomineerd voor de Hein Roethofprijs.

PAUL GELLINGS (1953) – Publiceerde zeven romans, twee novellen, vijf dichtbundels en een monografie over het werk van Patrick Modiano. De verhalenbundel *Zondagavondbuurt* is in voorbereiding.

PHILIP HUFF (1984) – Schrijver, scenarist, vertaler. Schreef onder meer de romans *Dagen van gras* (2009), *Niemand in de stad* (2012) en *Boek van de doden* (2014). Ontving de Hollands Maandblad Schrijversbeurs 2010-2011 (*proza*). In 2015 verscheen de essaybundel *Het verdriet van anderen*.

GERRY VAN DER LINDEN (1952) – Dichter, beeldend kunstenaar en docente poëzie & schrijftraining aan de Schrijversvakschool in Amsterdam. Publiceerde o.m. de dichtbundels *Wat een geluk* (2012) en *Stadswild* (2014). In juni verschijnt haar elfde bundel *Verse helden*. Zie www.gerryvanderlinden.nl.

MAX NIEMATZ (1942) – Schrijver en dichter. Publiceerde o.m. de dichtbundel *Zielsvrienden* (1991) en diverse romans, zoals *Zeven dagen oud brood* (2010) en *In de schaduw van toekomstige rampen* (2012).

KAREN OPSTELTEN (1962) – Beeldend kunstenaar en celliste. Volgde haar opleiding aan de Rietveldacademie en de Rijksakademie. Exposeerde o.m. in Amsterdam, Den Haag, Tata (Hongarije), Haarlem, Roemenië en in Alkmaar. Woont in Heilo, alwaar ook haar atelier is. Zie ook: www.karenopstelten.nl.

A.L. SNIJDERS (1937) – Leraar Nederlands en schrijver van Zeer Korte Verhalen. Na een zwemdiploma, een rijbewijs en een universitair kandidaatsexamen ontving hij in 2010 de Constantijn Huygens-prijs voor zijn gehele oeuvre. Recent verschenen *Paspoort* (2014), *WHF* (2014) en *De libelleman* (2015).

EEKE VAN DER VEEN (1946) – Voormalig directeur van ziekenfonds ZAO, bestuursvoorzitter van Agis Zorgverzekeringen en woordvoerder volksgezondheid van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer (2006-2012). Tot 2016 landelijk voorzitter Zorgbelang; leidt nu o.m. de Commissie Toekomstige Zorg Zeeland.

WILLEM WANSINK (1953) – Zelfstandig publicist en journalist. Schreef o.m. *Alles is anders in de zorg* (2009; met Jaap Maijers) en *De burger de baas* (met Eeke van der Veen). In 2016 verscheen tevens *Iedereen journalist* (met Roeland Schweitzer) Voor *Hollands Maandblad* schrijft hij geregeld essays.

FLORUS WIJSENBEEK (1944) – Was tussen 1984 en 1999 lid van het Europese parlement voor de VVD; is thans senior adviseur, o.a. bij European Public Policy Advisors.

HOLLANDS Maandblad

Redactie: Bastiaan Bommeljé

Redactieraad: Gerard van Emmerik, Beatrijs Ritsema en Willemijn Lindhout

Vormgeving: Steven Boland

Copyright: Auteursrecht voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door subsidie van het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, thans Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Redactiesecretariaat: Hollands Maandblad • p/a Willem Fenengastraat 2-A • 1096 BN Amsterdam • Tel. 020-4213830 • info-hm@uitgeverijpodium.nl (niet voor kopij)

Bij ongevraagde bijdragen postzegels voor antwoord bijsluiten

Uitgevers: Uitgeverij Podium in samenwerking met Stichting Hollands Maandblad, Willem Fenengastraat 2-A • 1096 BN Amsterdam

Abonnementen: 12 nummers per kalenderjaar, prijs per jaargang € 79,50 • Proefabonnement (3 nummers) € 20,- Abonnementen die niet één maand voor afloop van de abonnementsperiode zijn opgezegd, worden automatisch verlengd

Opgave: S.P. Abonneservice • Postbus 105 • 2400 AC Alphen aan den Rijn.

Telefoon tijdens werkdagen van 9.00-17.00 uur: 0172-476085.

Een acceptgiro voor betaling volgt

Losse nummers: € 7,50 • dubbelnummers € 9,90 • Verkrijgbaar bij de boekhandel of door bestelling bij Uitgeverij Podium dan wel via www.hollandsmaandblad.nl – HollandsMaandblad@spabonneservice.nl